

УДК 330.341:001.9

Євген Тимофійович ШТОКА

здобувач кафедри обліку та оподаткування в галузях економіки,
Одеський національний економічний університет, e-mail: shtucer84@mail.ru

РОЛЬ ЗНАНЬ У СУЧАСНІЙ ЕКОНОМІЦІ

Штока, Є. Т. Роль знань у сучасній економіці / Євген Тимофійович Штока // Вісник соціально-економічних досліджень: зб. наук. праць; за ред. М. І. Зверякова (голов. ред.) та ін. (ISSN 2313-4569). – Одеса: Одеський національний економічний університет. – 2016. – № 2 (61). – С. 127–135.

Анотація. Використання індивідуальних та колективних знань у сучасному світі стає основною умовою формування сучасної економіки. Метою статті є узагальнення підходів до визначення «економіки, заснованої на знаннях» та її специфічних рис. Досліджено підходи різних вчених до категорій «економіка знань» та «знаннєва економіка». Узагальнено специфічні ознаки «економіки знань». Розглянуто функції знань в економіці нового формату. Сформульовано рекомендації щодо подальших розробок у вивченні сутності та характеристик «знаннєвої економіки».

Ключові слова: знання; функції знань; економіка знань; знаннєва економіка; нова економіка.

Евгений Тимофеевич ШТОКА

соискатель кафедры учета и налогообложения в отраслях экономики,
Одесский национальный экономический университет, e-mail: shtucer84@mail.ru

РОЛЬ ЗНАНИЙ В СОВРЕМЕННОЙ ЭКОНОМИКЕ

Штока, Е. Т. Роль знаний в современной экономике / Евгений Тимофеевич Штока // Вестник социально-экономических исследований: сб. науч. трудов; под ред. М. И. Зверякова (глав. ред.) и др. (ISSN 2313-4569). – Одесса: Одесский национальный экономический университет. – 2016. – № 2 (61). – С. 127–135.

Аннотация. Использование индивидуальных и коллективных знаний в современном мире становится основным условием формирования современной экономики. Целью статьи является обобщение подходов к определению «экономики, основанной на знаниях» и ее специфических характеристик. Исследованы подходы различных ученых к категориям «экономика знаний» и «знаниевая экономика». Обобщены специфические признаки «экономики знаний». Рассмотрены функции знаний в экономике нового формата. Сформулированы рекомендации относительно дальнейших разработок в изучении сущности и характеристик «знаниевой экономики».

Ключевые слова: знания; функции знаний; экономика знаний; знаниевая экономика; новая экономика.

Yevhen SHTOKA

Searcher of the Department of Accounting and Taxation in Economy Branches,
Odessa National Economics University, e-mail: shtucer84@mail.ru

THE ROLE OF KNOWLEDGE IN THE MODERN ECONOMY

Shtoka, Ye. (2016), *The role of knowledge in the modern economy*. Ed.: M. Zveryakov (ed.-in-ch.) and others [Rol znan u suchasni ekonomitsi; za red.: M. I. Zveriyakova (gol. red.) ta in.], *Socio-economic research bulletin; Visnik social'no-ekonomichnih doslidzen'* (ISSN 2313-4569), Odessa National Economic University, Odessa, No. 2 (61), pp. 127–135.

Abstract. The use of individual and collective knowledge in the modern world is becoming the main condition for the formation of the modern economy. The main goal of the article is to summarize the approach to the definition of «economy, based on knowledge» and its specific characteristics. The approaches of different scientists to the categories of «economy of knowledge» and «knowledge economy» are investigated. The specific features of «economy of knowledge» are summarized. The functions of knowledge in the new format economy are considered. Recommendations for further developments in the study of essence and characteristics of «knowledge economy» are formulated.

Keywords: knowledge; knowledge function; economy of knowledge; knowledge economy; new economy.

JEL classification: O100

Постановка проблеми у загальному вигляді. Прогресивний розвиток сучасної світової економіки безпосередньо залежить від використання нових знань, які стають фундаментом її успішного розвитку. Ідея існування економіки знань активно дискутується в науковій літературі та пов'язана зі зростаючою роллю знань як фактора виробництва, джерела економічного зростання, підвищення продуктивності праці та конкурентоспроможності.

Перехід до економіки, заснованої на знаннях – це актуальна проблема для багатьох держав та ідеальна мета на шляху до шостого технологічного укладу. На цьому тлі доволі актуальним стає вивчення причин розвитку «нової економіки», її специфічних рис, форм існування, здатних забезпечити розвиток економіки в новому форматі.

Аналіз досліджень і публікацій останніх років. Основи дослідження економіки знань в сучасній науці закладені такими західними вченими, як: Ф. Альтбах, Г. Бехманн, А. Даунсон, П. Друкер, Б.-А. Лундвалл, Ф. Махлуп, Р. Нельсон, Н. Розенберг, Ф. фон Хайек та ін. Дослідженню проблем становлення та функціонування економіки знань присвячено праці таких російських вчених, як: З. Адаманова, В. Глухов, Р. Грінберг, А. Динкін, Н. Іванова, Г. Клейнер, В. Макаров, Б. Мільнер, Л. Ночовкіна, І. Рудакова, А. Соколов, Р. Чупін та ін. Необхідно відзначити великий внесок у розвиток уявлень про економіку знань таких українських вчених, як: Л. Антонюк, В. Геєць, Д. Лук'яненко, Б. Малицький, А. Попович, В. Соловйов, Л. Федулова, І. Ханін та ін.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Не зважаючи на існуючі наукові напрацювання за зазначеною проблематикою, можна стверджувати, що існують певні розбіжності в розумінні сутності економіки, заснованої на знаннях (знанневої економіки), її основних характеристиках, перспективах та напрямках її розвитку, що потребує подальших досліджень.

Постановка завдання. Метою дослідження є узагальнення підходів до визначення «економіки заснованої на знаннях» та її специфічних рис, функції знань в економіці нового формату.

Виклад основного матеріалу дослідження. В умовах значного прискорення перетворень в сучасній економіці здійснюється інтеграція освіти, науки, виробництва, бізнесу. Цільова функція нової економіки полягає в максимізації розвитку людського потенціалу знань і освіти, що є основою досягнення економічних цілей.

Отже, тенденцією сучасного суспільства є залученість знань до процесу розвитку, тобто, взаємозумовленість знань і розвитку.

Вперше теоретичне обґрунтування формування «індустрії знань» було зроблено професором Принстонського університету Ф. Махлупом, автором праць «Виробництво та розповсюдження знань в США» та «Економіка інформації і людського капіталу». У 1970-х роках Ф. Махлуп висунув ідею про те, що найбільш значущою галуззю сучасної економіки є освіта, багатосторонність якої проявляється в її зв'язку з виробництвом, наукою, ринком праці, інформацією, її зберіганням і розповсюдженням. Він сформулював положення про нетотожності категорій «інформація» і «знання». «Виробництво нових знань не закінчено доти, поки вони не передані іншому і не є більш надбанням однієї людини. Інформувати – означає передавати знання, знання може бути результатом інформації. Інформація проводиться з метою вкладення знання в розум іншого. Будь-яка інформація в звичайному значенні цього слова є знанням, хоча не усі знання можна назвати інформацією» [1, с.33, с.35]. Він підкреслював, що виробництво знань не завжди і не в повному обсязі враховується в національному доході. Найбільш достовірними джерелами інформації є дані про зайнятість і витрати, які використовують при визначенні масштабів економіки знань. Але ці показники вважаються непрямими і дають не зовсім точне уявлення про величину індустрії знань [1, с.51].

Американський соціолог Р. Кроуфорд, відводячи ключову роль в процесі розвитку сучасного суспільства знанням, пише: «Нові знання призводять до виникнення нової технології, що, у свою чергу, призводить до економічних змін, та, зрештою, до створення нової

парадигми, або нового бачення світу. Цю модель можна використовувати для пояснення тих серйозних економічних соціальних і змін, які наразі відбуваються в світі» [2, с.4]. Споживання інформації у багатьох відношеннях тотожне виробленню нового знання, а знання, як відомо, розширюються, саморегулюються ... і нарощуються в міру використання; в економіці знань рідкість ресурсів замінюється на їх поширеність». Розрізняючи поняття «знання» і «інформація», він уточнює: «Знання – це здатність застосувати інформацію до конкретного роду діяльності» [2, с.11].

Відсутність єдиної теоретичної платформи дослідження феномену «знаннєвої економіки» призводить до використання широкого кола термінів, таких як «постіндустріальна економіка», «нова економіка», «інноваційна економіка», «інформаційна економіка», «економіка, заснована на знаннях».

Великий інтерес до подій трансформації в сучасній економіці породив, поряд з широким колом термінів, також різноманіття неоднозначних трактувань дефініції «економіка знань».

За визначенням В. І. Геєйця, економіка знань (знаннєвомістка економіка) – це економіка, в якій і спеціалізовані, і повсякденні знання є джерелом зростання. В економіці знань визначальним є інтелектуальний потенціал суспільства, на який вона спирається і який становить сукупність повсякденних (буденних) і спеціалізованих (наукових) знань, які нагромаджені в свідомості людей та матеріалізовані в технологічних способах виробництва [3, с.6].

В. Л. Макаров вважає «економіку, яка базується на знаннях», типом економіки, де сектори технологічної матеріалізації знань відіграють вирішальну роль, а виробництво знань слугує джерелом економічного зростання. Він розкриває контури економіки знань в термінах входу-виходу і з боку входу оцінює їх загальним обсягом витрат на розвиток первинного, базисного сектора, в якому виробляються і поширюються нові знання [4]. З боку виходу контури економіки знань оцінюються сумою внесків за валовою доданою вартістю галузей, де переважно споживаються нові знання, тобто тих галузей економіки, які пред'являють підвищений попит на знання.

Г. Б. Клейнер визначає економіку знань як такий стан економіки країни, за якого: «а) знання стають повноцінним товаром; б) будь-який новий товар містить унікальні знання; в) знання стає одним із факторів виробництва» [5, с.32].

Л. М. Гохберг, вважає, що це «економіка, що заснована на інтенсивному і ефективному використанні знань» [6, с.26].

А. Г. Жарінова під економікою знань розуміє сферу виробництва товарів та послуг як сферу практичної реалізації людського інтелекту, де домінуючим і пріоритетним ресурсом є знання, котрі стають новою актуальною основою конкурентоспроможної діяльності економічних суб'єктів у сучасному глобальному господарстві [7, с.3].

С. В. Візіренко робить висновок, що є необхідним розгляд поняття «економіка знань» у двох контекстах: по-перше, як процесу створення знань на основі відтворювального процесу, а по-друге, як продукту, що має споживчу та мінову вартість і є результатом виробництва знань [8, с.48].

А. А. Чухно зазначає, що коли поряд із землею і працею з'явився новий фактор виробництва – капітал, який отримав адекватну форму у вигляді машинного виробництва, то економіка і суспільство стали капіталістичними. Аналогічно з цим поява нового фактора виробництва – інформації та знань – зумовила виникнення і поширення інформаційної економіки або економіки знань. Отже, наразі розвинені країни відкрили нову стадію цивілізаційного процесу – інформаційну (постіндустріальну) і визначили інформатизацію економіки та суспільства як шлях становлення нової економіки й нового суспільства [9, с.78].

Економіка знань – економіка, де основними чинниками розвитку є знання і людський капітал. Процес розвитку такої економіки передбачає підвищення якості людського

капіталу, якості життя, виробництво знань, високих технологій, інновацій і високоякісних послуг [10, с.14].

Зазначений вище перелік трактувань не є вичерпним, однак аналіз їх змісту дає можливість констатувати їх когнітивну сумісність, компліментарність і взаємозумовленість завдяки існуванню загального об'єкту дослідження – «економіки знань», де такі базові категорії як знання, інформація і технології розглядаються як стратегічний ресурс розвитку економічної системи.

Зазначимо, що передумовою економіки знань є неухильне зростання потреб людини в економічних знаннях. Нові знання необхідні, по-перше, для формування самого людського капіталу такої якості, яка була б адекватною вимогам сучасної господарської дійсності з її конкуренцією, що постійно загострюється, імперативами конкордності (співпраці), невизначеністю. По-друге, знання стають самостійним об'єктом різних угод, в тому числі, й купівлі-продажу. При цьому мова йде не тільки про формалізовані знання, що представлені у вигляді патентів, методик тощо, але й про людей-власників затребуваних знань, які все частіше набувають індивідуальної ціни на відповідному ринку людського (інтелектуального) капіталу. По-третє, як уже зазначалося раніше, неявні та формалізовані знання є джерелом нових продуктів, в тому числі ринкових товарів і послуг.

Важливим моментом, на який вважаємо за необхідне звернути увагу, є встановлення особливостей знанневої економіки, що відрізняють її від попередніх соціально-економічних моделей.

Вважаємо, що найбільш точно смислове навантаження несе термін «знаннева економіка», оскільки саме він відображає масштабні зміни, що відбуваються в сучасній економіці.

Закономірним може вважатися питання про те, що, якщо знання існували завжди, чому саме зараз заговорили про економіку нового формату – «знанневу економіку».

Не можна заперечувати факт існування знання в будь-якому суспільстві, у всіх суспільно-економічних формаціях і цивілізаціях. Вони завжди відігравали важливу роль у виробництві продуктів, і мали істотну цінність. Навіть за часів античності існувало практичне знання, яке використовувалося, наприклад, в медицині або архітектурі. Але подібними знаннями володіло дуже обмежене коло людей і в даному випадку неможливо говорити про економіку, засновану на знаннях. У постіндустріальному суспільстві, де відбуваються фундаментальні зміни у відтворювальному процесі, істотно змінюється роль знання. Вони стають домінантним фактором виробництва, поряд з природними ресурсами, працею і капіталом, набувають властивостей товару, який може бути проведений і стає предметом продажу. Знання в сучасній економіці стають нематеріальним інструментом, що дозволяє підвищити ефективність виробництва і забезпечити зростання економіки. Якщо в моделі старого формату, в процесі виробництва природні ресурси поступово виснажуються, то в умовах нової економіки – знання можуть нескінченно генеруватися і накопичуватися, а з використанням сучасних інформаційно-комунікативних технологій – дуже швидко поширюватися між усіма учасниками обміну.

Таким чином, стає очевидним, що в економіці нового формату «знання» – це стратегічний ресурс її розвитку і джерело добробуту суспільства, що і визначає правомірність використання терміна «знаннева економіка». Можна зробити висновок, що знання є продуктом осмислювання інформації, цей процес здійснюється завдяки складним механізмам людської свідомості, її фізіологічним, психологічним, інтелектуальним здібностям. У сучасному суспільстві знання не виступають відокремленим ресурсом і окремо створеним благом. Вони вбудовуються в єдину багатовимірну економічну систему економічних відносин з приводу виробництва, поширення і використання знань, їх варто розглядати як елемент більш складної і загальної системи суспільних відносин в цілому.

Узагальнення результатів дослідження вітчизняних та зарубіжних вчених [11–16] у сфері економіки знань дозволяє відокремити наступні специфічні ознаки такої економіки:

1. Освіта стає фундаментом розвитку цієї економіки, платформою, яка сприяє формуванню компетентних, інтелектуальних працівників. Інститут освіти перетворюється на ключовий елемент економічного і соціального успіху для будь-якого суспільства. Роль науково-освітньої домінанти зводиться не тільки до генерування і примноження науково-освітнього потенціалу, але й прискореного розвитку фундаментальної та прикладної науки, системи професійної освіти, підготовки інтелектуальної еліти. В суспільстві знань у професіоналів зростає потреба в знаннях, в їх оновленні («освіта через усе життя»), постійному вдосконаленні особистих та професійних якостей, що дає можливість їм швидко адаптуватися до змін зовнішнього середовища, бути конкурентоспроможними фахівцями.

2. Розвинена наукова сфера стає центральним стрижнем в сучасній економіці. Вона забезпечує переважну більшість нововведень у всіх сферах виробництва товарів та послуг. При цьому зростає значення фундаментальної науки, міждисциплінарних і трансдисциплінарних знань як генераторів нових ідей, знань і товарів. Наукові цінності передаються за допомогою інформаційних технологій всьому суспільству в цілому.

3. Симбіоз науки і освіти дозволяє отримати нові евристичні і синергетичні ефекти, що призводять до виникнення зростання науково-технічного потенціалу людства.

4. Висока швидкість оновлення знань і інформації, що обумовлює інноваційний характер розвитку економіки, причому знання стають фактором виробництва, що визначає «обличчя» сучасної економіки. Головним стає не просто створення нового знання, а ефективно використання його у відтворювальному процесі.

5. Інтелектуалізація праці, яка відображається в зростанні зайнятості не просто в сфері послуг, а саме в інтелектуальних галузях економіки. Чисельність працівників у сферах виробництва знань збільшується набагато більш високими темпами, ніж в тих, де переважає фізична праця. При цьому характер праці працівників трансформується з виконавчо-репродуктивного в інтелектуально-креативний. У суспільстві зростає цінність винахідливих, високоінтелектуальних і творчих фахівців.

6. Формування колективного знання (за Н. Н. Мойсеевим «колективного інтелекту» [17]), як результату необхідності людей думати і взаємодіяти спільно, чому сприяє розвиток інформаційно-комунікаційних технологій, а також посилення значення освіти суспільства.

7. «Софтизація» економіки, коли нематеріальні ресурси стають важливим чинником розвитку соціально-економічної системи. Імперативами такої економіки стають наукоємність, інтелектуалізація і інноваційність виробництва, використання нових технологій у всіх галузях і сферах.

8. Підвищення значущості людського капіталу. Головним фактором виробництва і ключовим фактором успіху компанії стає людський капітал. Людина – носій знання, інтелекту, фізичних, і інтелектуально-креативних здібностей, – є рушійною силою всіх перетворень в компаніях. Причому особливого значення набувають неявні (приховані) знання, які невіддільні від джерела – свого носія, що визначає унікальність використання людського ресурсу для забезпечення конкурентоспроможних переваг компанії.

9. Розширення і стрімкий розвиток інфраструктури економіки знань, інформаційних і комунікаційних мереж. Використання цих технологій сприяє поширенню інформації для повторного винаходу, вони спрощують систематизацію і передачу кодифікованих знань на величезні відстані.

10. Трансформація кордонів. Ізольованість і локалізація регіонів зникають, збільшується міжнаціональна взаємодія, інтернаціоналізація економік внаслідок виникнення віртуальних потоків за рахунок інтенсивного використання інформаційно-комунікаційних технологій. Мінімізується час, трансформуються витрати, виробництво все більше набуває транснаціонального характеру.

11. «Мережезація» економіки. Жорсткі ієрархічні структури минулого змінюються адаптивними мережевими горизонтальними структурами, що добре пристосовані до того, щоб оперативно реагувати на зміни зовнішніх умов (наприклад, такі як підприємницькі мережі, кластери, аутсорсинг тощо). Застосування сучасних інформаційно-комунікаційних

технологій дозволяє здійснювати швидку передачу і впровадження знань в найбільш перспективні напрямки бізнесу, витісняючи традиційні економічні відносини в суспільстві [11, с.26].

Факт позиціонування економіки знань як самостійної науки є результатом формування нової ролі людини і соціальних груп в сучасній економіці. Ця нова роль полягає в тому, що людина із засобу створення економічних благ перетворився в ціль і умова їх розширеного відтворення. Таким чином, якщо нові економічні знання є базисною підставою загального розвитку економіки, а джерелом нових знань є творчо-трудова пізнавальна діяльність людини, то очевидним є висновок про те, що нова якість сучасного економічного розвитку є безпосередня функція всебічного розвитку особистості та суспільства.

Отже, загальною підставою розвитку економіки знань є розвиток людського та інтелектуального капіталу суб'єкта господарювання (особи, корпоративних спільнот, нації в цілому). Це означає, що інвестиції в економіку знань є інвестиціями, перш за все, в людський капітал економічного агента.

Зважаючи на вищезазначене, чітко висвічується відповідний управлінський аспект: по-перше, управління економікою знань є цілеспрямованим процесом впливу на людський та інтелектуальний капітал з метою його безперервного поступального розвитку; по-друге, – це управління процесом творчого застосування створеного і постійно оновлюваного людського та інтелектуального капіталу цього економічного агента.

Розглянемо функції знань в економіці нового формату. Функція економічних знань – це роль, яку вони виконують в економічній дійсності. Вважаємо, що основними функціями знань є такі.

По-перше, знання постають як продукт безпосереднього кінцевого споживання. Продуктивність економіки знань на будь-якому рівні її функціонування визначається саме обсягом і якістю створених нових знань. Для економіки знань самі знання є інтегральним результатом творчо-трудової діяльності людини і відповідних соціальних груп. Функція економічних знань як кінцевого продукту зазначеної діяльності безпосередньо пов'язана з прибутковістю відповідного виробника знань (у випадку, наприклад, продажу формалізованого знання на ринку інтелектуальних продуктів). Кінцеве споживання нових знань, як зазначалося раніше, також є необхідною умовою розвитку людського капіталу.

По-друге, знання в будь-якому секторі сучасної економіки використовуються як найважливіший фактор виробництва нових знань і матеріальних продуктів споживання. Йдеться саме про фактор виробництва, а не про економічні ресурси, якими знання не є (ресурсом є економічні відомості, дані та інформація). При цьому нові знання завжди є дефіцитним економічним фактором. Тут, однак, важливо підкреслити, що зростаюча кількість нових знань для одного суб'єкта може і не стати таким для іншого, який має, за інших рівних умов, іншу ціннісно-сміслову і ментальну модель економічного мислення і поведінки.

По-третє, знання є засобом збереження раніше накопичених цінностей у формі, перш за все, самих же знань. Головна роль у збереженні раніше накопичених знань-цінностей належить людині, корпоративним групам і суспільству в формі, відповідно, розвитку індивідуального, корпоративного і національного людського капіталу. Отже, інвестиції в людський капітал є головним способом збереження цінних знань та примноження національного багатства. Ця обставина залишається актуальною, навіть якщо знання втрачають затребуваність, і відбувається «інфляція знань». Але когнітивні цикли економічного розвитку можуть привести і до «дефляції знань», тобто до нового витка затребуваності раніше використаного знання. Саме тому доцільно створювати бази знань, інвестувати в їх вдосконалення, здійснювати їх облік.

По-четверте, економічні знання також виступають в якості засобу здійснення трансакцій. Знання про те, як вести ділові переговори, оформляти угоди, укладати контракти, – все це і є функцією знань як засобу здійснення трансакцій. Варто відзначити високу економічну ефективність цієї функції, оскільки скорочення трансакційних витрат є

прямим результатом того, що економічний агент уміє здійснювати взаємодію «зі знанням справи».

По-п'яте, економічні знання є вихідним і ключовим засобом управління на будь-якому рівні господарювання (домогосподарство, підприємство, кластер, галузь, національне господарство та світова економіка в цілому). Суб'єкт управління, керівник або менеджер повинен знати як і чим управляти, як створювати і розширено відтворювати нові управлінські та інші економічні знання. Будь-яке нове управлінське рішення є нічим іншим, як «згустком» нових знань.

По-шосте, економічні знання, безумовно, є засобом формування довіри в системі соціально-економічних взаємодій на всіх рівнях господарювання. Це відбувається саме в результаті соціалізації, поширення нових знань; це показує всім учасникам трансакцій, що ні у кого немає жодних секретів і у всіх членів корпорації загальна професійна доля. За інших рівних умов, консолідоване корпоративне співтовариство, звичайно ж, здатне добитися більш істотних результатів творчо-трудової діяльності, ніж інші, менш «знаннємісткі» економічні структури.

Висновки і перспективи подальших розробок. Отже, у сучасних умовах знання потрібні не тільки як невід'ємний елемент і визначальний компонент людського капіталу, вони необхідні суб'єкту для його виживання в складних умовах, для адаптації до соціально-економічних трансформацій. Кожна професія в даний час передбачає засвоєння суб'єктом величезного обсягу знань, напрацьованих попередніми поколіннями.

Одержувані знання можуть не відповідати наявному досвіду, набутим навичкам і сформованій системі цінностей. І якщо індивід хоче застосувати нові знання на практиці, то він змушений переглядати і перебудовувати власні норми, правила і традиції.

Знання як елемент людського капіталу повинні свою цінність проявляти відповідно і сукупно з іншими його складовими. Зміна кількості та якості знань зумовлює модифікацію інших елементів людського капіталу. Разом з тим, те, що сприймається як цілісний людський капітал, може тою чи іншою мірою коригувати ставлення суб'єкта до процесу отримання знань. Це пов'язано зі здатністю індивіда відтворювати і оновлювати знання, генерувати їх і створювати нові знання, що є найбільш цінним в умовах економіки, заснованої на знаннях.

Перспективи подальших розробок полягають в подальшому вивченні сутності знаннєвої економіки, її основних характеристик та напрямків розвитку.

Проведений В. Ф. Тищенко аналіз дисертаційних робіт, виконаних в Україні та присвячених економіці знань, показав фрагментарність вітчизняних досліджень, нерозвиненість окремих теоретичних та практичних аспектів цієї тематики, відсутність єдиних підходів до понять та категорій економіки знань [18, с.174]. Це обумовлює необхідність широкої наукової дискусії щодо теоретичних питань, пов'язаних із знаннєвою економікою.

Економіка знань потребує нових підходів до проблем, які виникли і розвиваються у зв'язку з переходом економіки України на інноваційний шлях розвитку, в основу якого покладено інновації, глибока та комплексна модернізація економіки і суспільства в цілому [19, с.67]. У зв'язку з цим важливим є створення практичних механізмів системної побудови в нашій країні знаннєвої економіки, які б комплексно охоплювали формування знань на різних рівнях, починаючи з дитячих садків та середніх шкіл, коледжів, і закінчуючи ВНЗ і працюючими підприємствами та організаціями.

Література

1. Махлун Ф. *Производство и распространение знаний в США* / [Ф. Махлун; пер. с англ.]. – М.: Прогресс, 1966. – 462 с.
2. Crawford R. *In the Era of Human Capital: The Emergence of Talent, Intelligence and Knowledge as the Worldwide Economic Force and Means to Managers and Investors* / R. Crawford. – New York: Harper Business, 1991. – P. 4.

3. Геєць В. Характер перехідних процесів до економіки знань / В. Геєць // Економіка України. – № 4. – 2004. – С. 4–14.
4. Макаров В. Л. Економіка знань: уроки для Росії [Електронний ресурс] / В. Л. Макаров // Вестник Российской академии наук. – 2003. – Т. 73. – № 5. – С. 450–462. – Режим доступа: <http://www.nkj.ru/archive/articles/2874>.
5. Клейнер Г. Б. Микроэкономика знаний и мифы современной теории [Електронний ресурс] / Г. Б. Клейнер // Высшее образование России. – 2006. – № 9. – С. 32–37. – Режим доступа: <http://vovr.ru/upload/9-06.pdf>.
6. Гохберг Л. М. Национальная инновационная система России в условиях «новой экономики» / Л. М. Гохберг // Вопросы экономики. – 2003. – № 3. – С. 26–45.
7. Жарінова А. Г. Економіка знань: зміст та роль інтелекту людини в її формуванні / А. Г. Жарінова // Проблеми підвищення ефективності інфраструктури: зб. наук. праць. – К.: НАУ, 2010. – Вип. 28. – 247 с.
8. Візіренко С. В. Генезис понятия «экономика знаний» / С. В. Візіренко // Сталий розвиток економіки. – 2012. – № 2 (12). – С. 44–49.
9. Чухно А. Нова економічна політика (теоретико-иметодологічні засади) / А. Чухно // Економіка України. – 2005. – № 6. – С. 4–10.
10. Носань Н. С. Економіка знань: сутність, перспективи і розвиток в Україні [Електронний ресурс] / Н. С. Носань // Актуальні проблеми економіки. – 2011. – № 5 (119). – С. 12–19. – Режим доступа: http://www.nbuv.gov.ua/old_jrn/soc_gum/APE/2011_5/APE-2011-05/12-19.pdf.
11. Авдокушин Е. Ф. О предпосылках и сущности «новой экономики» / Е. Ф. Авдокушин // Вопросы новой экономики / Вятский социально-экономический институт. – 2009. – № 3 (11). – С. 4–26.
12. Журавлева Г. П. Новый курс экономической теории: Основы теории трансформации экономических систем и формирования «экономики будущего» / Г. П. Журавлева. – М.: Тамбов, 2009. – 497 с.
13. Кастельс М. Информационная эпоха: экономика, общество и культура / [М. Кастельс; пер. с англ. под науч. ред. О. И. Шкаратана]. – М.: ГУ ВШЭ, 2000. – 608 с.
14. Kelly K. *New Rules for the New Economy: 10 Radical Strategies for a Connected World* / K. Kelly. – New York: Viking Penguin, 1998. – 180 p.
15. Миндели Л. Э. Концептуальные аспекты формирования экономики знаний [Електронний ресурс] / Л. Э. Миндели, Л. К. Пипия // Проблемы прогнозирования. – 2007. – № 3. – С. 115–138. – Режим доступа: <http://issras.ru/publication/docs/pipiya/R&M-PP-03-2007-10.pdf>.
16. Ченцова М. В. Основные черты экономики знаний: теоретический аспект / М. В. Ченцова // Вестник Финансовой академии. – 2007. – № 3 (43). – С. 105–130.
17. Моисеев Н. Н. Информационное общество как этап новейшей истории / Н. Н. Моисеев // Свободная мысль. – 1996. – № 1. – С. 82.
18. Тищенко В. Ф. Ретроспективний аналіз дисертаційних досліджень з проблем розбудови економіки знань в Україні / В. Ф. Тищенко // Вісник ЖДТУ. – 2013. – № 2 (64). – С. 169–176.
19. Бутнік-Сіверський О. Б. Інноватика та інтелектуальна економіка (теоретико-методологічний аспект) / О. Б. Бутнік-Сіверський // Теорія та практика інтелектуальної власності. – 2008. – № 1. – С. 63–77.

References

1. Machlup, F. (1966), *Production and dissemination of knowledge in the USA*. Trans. from Eng. [Proizvodstvo i rasprostranenie znaniy v SSHA; per. s angl.], Progress, Moscow, 462 p. (rus)
2. Crawford, R. (1991), *In the Era of Human Capital: The Emergence of Talent, Intelligence and Knowledge as the Worldwide Economic Force and Means to Managers and Investors*, Harper Business, New York, p. 4.

3. Geyets, V. (2004), «Character of transition process to the knowledge economy» [Karakter perekhidnykh protsesiv do ekonomiky znan], *Economy of Ukraine*, No. 4, pp. 4–14 (ukr)
4. Makarov, V. L. (2003), *Knowledge Economy: Lessons for Russia* [Ekonomika znaniy: uroki dlya Rossii], *Bulletin of the Russian Academy of Sciences*, vol. 73, No. 5, pp. 450–462, available at: <http://www.nkj.ru/archive/articles/2874> (rus)
5. Kleiner, G. B. (2006), *Microeconomics of knowledge and myths of the modern theory* [Mikroekonomika znaniy i mify sovremennoy teorii], *Higher education of Russia*, No. 9, pp. 32–37, available at: <http://vovr.ru/upload/9-06.pdf> (rus)
6. Gokhberg, L. M. (2003), *National innovation system of Russia in the conditions of «new economy»*, [Natsionalnaya innovatsionnaya sistema Rossii v usloviyakh «novoy ekonomiki»], *Voprosy ekonomiki*, No. 3, pp. 26–45 (rus)
7. Zharinova, A. H. (2010), *Knowledge Economy: the content and role of human intelligence in its formation* [Ekonomika znan: zmist ta rol intelektu liudyny v yii formuvanni], *Problems of infrastructure efficiency improving*, NAU, Kyiv, issue 28, 247 p. (ukr)
8. Vizirenko, S. V. (2012), *The genesis of «knowledge economy» term* [Genezys poniattia «ekonomika znan»], *Sustainable economic development*, No. 2 (12), pp. 44–49 (ukr)
9. Chukhno, A. (2005), *A New Economic Policy (theoretical and methodological principles)* [Nova ekonomichna polityka (teoretyko-metodolohichni zasady)], *Economy of Ukraine*, No. 6, pp. 4–10 (ukr)
10. Nosan, N. S. (2011), *Knowledge Economy: essence, prospects and development in Ukraine* [Ekonomika znan: sutnist, perspektyvy i rozvytok v Ukraini], *Actual problems of economics*, No. 5 (119), pp. 12–19, available at: http://www.nbuv.gov.ua/old_jrn/soc_gum/APE/2011_5/APE-2011-05/12-19.pdf (ukr)
11. Avdokushin, E. F. (2009), *About the prerequisites and the essence of «new economy»* [O predposylkakh i sushchnosti «novoy ekonomiki»], *Questions of new economy*, Vyatskiy Social and Economic Institute, No. 3 (11), pp. 4–26 (rus)
12. Zhuravleva, G. P. (2009), *New course of economic theory: Fundamentals of economic systems transformation theory and «economy of the future» formation* [Novyy kurs ekonomicheskoy teorii: Osnovy teorii transformatsii ekonomicheskikh sistem i formirovaniya «ekonomiki budushchego»], Tambov, Moscow, 497 p. (rus)
13. Castells, M. (2000), *The information age: economy, society and culture*. Trans. from Eng. O. I. Shkaratan [Informatsionnaya epokha: ekonomika, obshchestvo i kultura; per. s angl. O. I. Shkaratana], GU VSHE, Moskva, 608 p. (rus)
14. Kelly, K. (1998), *New Rules for the New Economy: 10 Radical Strategies for a Connected World*, Viking Penguin, New York, 180 p.
15. Mindeli, L. E., Pipia, L. K. (2007), *Conceptual aspects of knowledge economy formation* [Kontseptualnye aspekty formirovaniya ekonomiki znaniy], *Problems of Forecasting*, No. 3, pp. 115–138, available at: <http://issras.ru/publication/docs/pipiya/P&M-PP-03-2007-10.pdf> (rus)
16. Chentsova, M. V. (2007), *The main features of knowledge economy: theoretical aspect* [Osnovnye cherty ekonomiki znaniy: teoreticheskiy aspekt], *Bulletin of Finance Academy*, No. 3 (43), pp. 105–130 (rus)
17. Moiseev, N. N. (1996), *The Information Society as a stage in the modern history* [Informatsionnoe obshchestvo kak etap noveyshey istorii], *Free Thought*, No. 1, p. 82 (rus)
18. Tishchenko, V. F. (2013), *A retrospective analysis of dissertation research on the development problem of knowledge economy in Ukraine* [Retrospektyvnyi analiz dysertatsiinykh doslidzhen z problem rozbudovy ekonomiky znan v Ukraini], *Bulletin of ZSTU*, No. 2 (64), pp. 169–176 (ukr)
19. Butnik-Siverskyi, O. B. (2008), *Innovation and intellectual economics (theoretical and methodological aspects)* [Innovatyka ta intelektualna ekonomika (teoretyko-metodolohichniyi aspekt)], *Theory and Practice of Intellectual Property*, No. 1, pp. 63–77 (ukr)